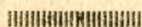

Знаєш ти шпиль і плаї геть-геть з-під хмар?
 В тумані мул шука' стежин в чагар;
 Єсть в нетрях рід дракона із давен;
 Гремить скала і рвійна хвиля ген.
 Знаєш це ти?

Туди, туди
 Веде наш шлях! О, батечку, пусти!

Т. С.

Куртмай Рітей Купер.

Біля багаття.

(Переклад з англ. мови).

Було три чверті на сему. В кухні докінчували страви, що того дня були трохи кращі як звичайно в хаті Керрінтонів. Замість буденних шклянних ліхтарів на столі в ідальні стояли сьогодні срібні ложки, ножі, вилки й іншу металеву посуду вичищено сьогодні ранком незвичайно дбайливо. По обох боках двох тарілок лежали гілки помаранчевого цвіту. Ці квіти прийшли сьогодні до полудня поспішною поштою з Каліфорнії. Біля дверей до вітальні стояв великий кіш рож. Так було кожного року.

В грубці в вітальні горіло багаття, полумя миготало блакитним, зеленим й фіолетним сяйвом, обливаючи світлом частину великої, вигідновлаштованої кімнати й жінку, що задивлена в вогонь, грілася до нього. Пані Керрінтон дожидала чоловіка з обідом, влаштованим на честь десятих роковин їх шлюбу.

Не було найменшого сумніву, що він ось-ось надійде. Панство Керрінтон мали добру славу. В гурті своїх знайомих вважалися одним з найщасливіших подруж (до тих знайомих належали тільки люди, яких прізвища находилися в адресовій книзі). Пані Керрінтон знала, що через п'ять хвилин на вулиці почувється гомін самоходу і скрегіт гальм, що було завжди знаком повороту найкращого з чоловіків до хати. Джон не спізнився ніколи, так як не забував щоденно о 11-тій годині зателефонувати до дружини, і як тямив завжди день її уродин, а в кожні роковини шлюбу пересилав їй кіш рож і то такий великий кіш, який тільки міг купити. Кожного вітвірка ходив з дружиною до театру, кожної п'ятниці на танковий вечір до клубу, кожного... Але ліста була б задовга. Джон був ідеальний чоловік.

Те саме ж можна було сказати про неї. Меден Керрінтон зі свого боку дбала чимало за подружню гармонію. Навіть вороги її мусли признати, що вона зразкова дружина. Погода, що панувала в хаті Керрінтонів — це був очевидний факт. Всі про

це знали і говорили усі про це. Джон Керрінтон і його дружина навіть не сварилися ніколи.

А все ж таки. — В очах пані Керрінтон, що сиділа задивившись в вогонь, був майже переляк, а рівномірні удари ногою об килим і швидка дрож рук виявляли, що вона поденервована. Час до часу повертала голову в бік вікна — ніби боялася приходу чоловіка й водночас хотіла, щоби був уже тут — опісля приймала давнішу поставу і повними тривоги вічками дивилася на велике горно, в якому тріскотіло й палало дерево, стрибало й гучало кольорове полум'я. Минали хвилини...

Самохід станув мов би важко. Почулися кроки. Двері відчинилися. Пані Керрінтон повернулася зі звичайною усмішкою.

— Здоров був, найдорожчий!

— Гарзд, кохана — відповів Джон, завішуючи плащ і капелюх. Через хвилинку підійшов до неї, поклав свої руки на рамена їй і спитав: — як почувається сьогодні моя голубка?

— Щаслива, як завжди, Джоне, — повернулася й поцілувала його легко. — Воно дуже гарно, що ти тямив і прислав ці рожі. Ніколи не забуваєш, Джоне.

Джон випростувався.

— Якжеж я міг би! Гарний вогонь, правда?

— Еге, це хмиз, я дожидала на тебе, сиділа оце й дивилася, як горить.

Джон теж на хвилину вдивився в полум'я.

— Гарне. Хмиз, ні? Його важко дістати, правда? Меден всміхнулася.

— Так, але сьогодні наші роковини.

— Правда. Правда. Обід готовий?

Питав непотрібно, отак, щоби щось сказати. Джон знав, що обід готовий. Завжди був готовий. Хата панства Керрінтонів була з тих, в яких усе завжди на місці.

— Так, очевидно, що обід готовий — говорив даліше. — Підожди момент, голубко, я тільки трохи відчищуся й зараз поверну. Момент. —

І побіг швидко сходами ввєрх, а Меден Керрінтон впялила знову очі в багаття. В очах була тривога. Через хвилину зникла. Джон стояв біля неї, вклонився жартуюче зачемно і подав їй руку, запрошуючи за стіл.

— Я сьогодні дістав багато побажань — говорив, сідаючи. — Чотирьох чи п'ятьох знайомих заходило до мене зі своїми журбами й оповідали, як завидують нам. Дивно, що кілька малих цифер і досить.

— Чудово! — Пані Керрінтон вхопила себе; біля чоловіка була вона знову та сама завжди — Мерен Керрінтон. — Оце вже десятий рік без сварки ми.

Джон засміявся.

— І наші засади популяризуються. Знаєш, Бенпільей оженився минулого тижня. Сьогодні заходив до мене до бюро. Я вияснив йому кіточку, яка наша система, та як приміювати її, „Як-

що хочеш бути щасливий Бент, сказав я мусиш навчитися рахувати до сто". Опісля я розказав йому, як ми це робимо: просто рахуємо до сто, поки скажемо якесь прикре слово, а якщо котресь з нас обоїх понервоване, обов'язком того другого стримувати його. Оповів я теж, які прикрасні висліди добули ми з цього. Чейже це таке просте, голубко, ні?

— Чудове! — захмарилися на момент її очі, але через хвилину випогодилися знову. — Знаєш, я ще не бачила таких чудових рож, як оці, що від тебе, Джоне.

— Ти така добра, як оце говориш. Але й оце печене чудово приладжене. Я ще не їв такого.

Обід минув, як завжди, дуже добре і панство Керрінтон знову біля палахкотливого багаття. Меден взяла чоловіка за руки.

— Кінець кінців, воно цікаве, що двоє людей могло видержати десять літ в подружжі й не посварилися ні раз. Правда, Джоне?

Джон притакнув головою.

— Так... в деякій мірі. Бо зрештою треба мати тільки здоровий розум.

— Можливе. Але ж чи не бувало й так, що я гнівалася, що ти був лютий на мене й мені здавалося, що не зможеш приборкати своїх нервів?

— Ні разу, голубко. Неможливе ж втратити терпеливість, коли це при тобі.

— Не кажи цього. Зрештою найбільш цікаве власне те, що воно так було. Десять літ подружнього життя без однієї сварки.

Меден піднялася й відійшла повільно в сутінь. Її руки неспішно дрижали. В очах горів гострий біль. Джон не бачив цього, повернений до вогнища, що миготало кольоровим полум'ям.

— Десять літ без сварки. Це щось таке, що ним можна гордіти, щось, що ним можна почванитися перед людьми і..

— Так, очевидно.

В її голосі було щось таке, що Джон швидко повернувся й подивився на неї так, ніби вона сказала святотацтво. В сьайві багаття міг бачити її обличчя, дивно поблідле, скорчене й повне болю. Джон хотів піднятися, але вона різко кивнула рукою.

— Сиди, прошу тебе, Джоне. Я хочу тобі щось сказати.

— Але ж голубко! Ти така...

— Доволі цього, прошу тебе — вхопила здавлено дзиглик, ніби бажала спертися. — Я хочу... я хочу тобі сказати це якнайскорше. Я відіду, Джон — втих її голос.

Джон промовчав хвилину.

— Що ж — заявив врешті. — Якщо це конечне. Очевидно, воно було б краще з огляду на гроші підодждати трошки, але якщо ти вже конечно хочеш...

— Джон, я не про це. Я відіду й не верну вже.

— Не... — вдивився в неї довго, вперто, незвичайно здивований. — Якже це, Меден? Я не...

— Я знала, що ти не зрозумієш.

— Не вернеш? Але ж...

— Не верну, Джоне — повторила й голос на цей раз дзвенів гостро. — Мені цього доволі!

— Меден!

— Але ж — кивнула знову рукою, щоби прикипів на місці. — Я зовсім притомна. Це просто: Я була біля тебе поти, поки могла видержати, а тепер піду. Тепер ти для мене гидкий, а в такому випадку, найкраще, що можливе — розійтись.

Усе це вимовила ще холодніше, як досі і гострий голос її вривав його глибоко. Пальці у нього непомітно задрижали, він повернувся й помовчав хвилину. Врешті ніби спокійніше підійшов до свого стільчика.

— Ти втомлена, голубко, виснажена, знервована. Не журись! Все буде гаразд. Скажи тільки, що тобі, а ми вже порадімо. Не має у світі такого лиха, щоб йому зарадити не можна, ти ж знаєш....

— З виїмком цього одного. Ти втомив мене, Джоне. Я хвора з приводу цього!

— Хвора? Втомлена? — подивився на неї. — Хвора...

І знову помовчав довгу хвилину.

— Але ж голубко — заявив врешті. — Не турбуйся про мене. Ти ж хвора й перетомлена. Поговоримо про це завтра...

— Не буде ніякого завтра, Джоне. На кожний випадок не буде його з тобою — засміялася. — Доволі цих десятих літ. Тепер я хочу кого іншого.

— Ти? — зірвався в моменті на ноги, витягнув руки й корчево напняв чоло. — Ти, Меден?

— Так, я. Так, як оце кажу.

— Мужчини?

— Хіба не думаєш, щоби щось інше.

— Але ж, Меден...

— Отже це твій дозвіл? — набрав відтіні глузу її голос. — Ясно, ти знаєш, що я нічого не зроблю без твого дозволу. Я хочу бути щира до тебе. Ти мене вдержував десять літ. Ти мені давав усе, чого я не забагла, постачав мені стільки грошей, скільки лише може жінка в моїх умовах вимагати і дійсно, ти дав мені змогу мати гроші на те, що я хотіла зробити у відповідному часі. Супроти цього я таки повинна прохати твого дозволу. Тимбільш, що воно йде про іншого мужчину...

— Ти хочеш сказати — дзвеніли холодом його слова — що візьмеш гроші, які ти заощадила як моя дружина і підеш до цього другого?

— Менш-більш те, Джоне. Це тільки щиро й чесно з мого боку.

— Хто ж це він?

— Один наш приятель. Не бачу потреби виявляти прізвища.

— Ні?

Між словами Джона Керрінтона не було вже перерв. Бліді вуса й обличчя, що в посвіті вогню набирали жахливо блакитного коліру, засклені й грізні очі — це все казало, що він не панує уже над собою.

— Ні? Не бачиш потреби виявляти прізвищ? Це ти кажеш, Меден Керрінтон, але моя думка на цю справу не така...

— Це тобі можна. Але я нічого не виявлю.

— Не хочу. Я сам дізнаюся, не наражуючись на те, щоб стверджувати брехню, яку мені оце скажеш. Дізнаюся!

— Думаю, що так.

— Дізнаюся!

Джон Керрінтон, ідеальний чоловік, кинув вбік дзигликом і станув перед дружиною; п'ястуки в нього стискалися, а зуби скреготіли, що аж мишка забігала по виду.

— Можеш не журитися вислідом. Я дізнаюся!

— А тоді що? — блиснули дивно їй очі. — Як довідаєшся? Вбеш його?

— Вбю? — зареготався їй в обличчя. — Вбю. За тебе? За жінку, що настільки не почуває своєї гідности, як ти? І робить це, що ти? Вбю? Ні! Мені тільки буде приємно довідатись, що це за людина, що хоче жити з жінкою без душі. Ось що!

— Дуже добрий викрут, Джоне.

— Викрут? Від чого?

— Від браку відваги станути проти того, що вкрав тобі дружину. Ти мав би сили протиставитися йому?

— Ні? — стиснув він знову п'ястуки. — Слухай! Я міг би мати претенсії до когось тільки тоді, коли б він мені дійсно щось вкрав. Розумієш, що хочу цим сказати? Я стану проти людини, яка вирве мені те, що має якусь вартість, а не звільнить ще мене від вантажу, від речі, що приссалася до мене п'явкою й тягне мої соки; від когось млісно-солодкого, від жінки, яка не має ні крихіточки сили волі, безвільно підпадає під намову першого-ліпшого підлесника і втікає з ним, як авантюриста, тільки тому, що він наговорив їй всяких дурниць, які влізли на язик? Я протиставитисьму тільки такому злодієві, який справді щось мені вкраде — розумієш? А що до тебе — кивнув головою вбік дверей — можеш йти, коли хочеш і куди хочеш. Чим швидше це буде — то краще. Як я женився з тобою, я думав, що ти жінка. Через цих десять літ, що ми їх прожили разом, я переконався, що ти якась безхребетна, безвладна й безвиглядна людська маса. Я не сподівався цього, але повинен був знати, що так воно буде. Це одинокий можливий вихід, одиноке закінчення з такою людиною, як ти. Опір? В тобі? Сила характеру? Нема! Ти така, як галярета. Це одиноке слово, яким можу очеркнути тебе, одиноке...

Враз урвав, припинивши віддих... з подиву. Тепла мала істота стояла біля нього, обіймила його руками за шию і цілувала раз пораз.

— Ох, Джон, ти чудовий — виговорила одним віддихом — справді чудовий! Я...

Хотів відіпхнути її, але не зміг. Дивувався щораз більше. А вона говорила дальше і слова її захоплені та розбуджені, ринули, як потік.

— Це, що ти сказав про мене — галярета — це власне те саме, що я думала про тебе. Що ти галярета. Але це неправда, Джоне! Ти...

— Прошу тебе... — намагався вирватись з її обіймів, але Меден тримала його міцно і в її голосі дзвонила втіха.

— Тепер я вже не піду, Джоне. Мій „інший“ мужчина прийшов до мене, той „інший“, якого я так прагла?

— Ге?

Це було одиноке слово, що зміг його вимовити. Стояв, видивившись на неї, безвладно опустивши руки здовж тіла, з відчиненими вустами, з гнівом, здивуванням та тривогою на обличчі водночас. М'яккі, теплі руки затискалися в нього на шиї щораз міцніше.

— Поцілуй мене, Джоне, прошу.

— Н-ні.

— Ти ще не зрозумів. Я просто хотіла тебе змусити сказати це, що ти сказав. Це був одинокий спосіб, який я підняла змусити посваритися зі мною, забути за те вічне рахування до сто, поки скажеш слово, до... до... Джоне, поцілуй мене! Я нічого в світі не кохаю крім тебе. Присягаю — нікого, нікого, Джоне! Ти ще не розумієш? Я... я... — заплакала — я просто не могла, не могла цього довше терпіти...

— Не могла терпіти? Чого не могла терпіти?

— О, всього, Джоне. Це неможливе, щоби все було завжди без соли й перцю. Це неприродне. Це так мене дражнило, що я була півбожевільна.

— Що воно значить? Не розумію, не знаю, про що тобі ходить, Меден. Сіль і перець? — бульботів здивовано.

— Власне, Джоне. Обніми мене. Не хочеш? Я прошу...

Вхопила його руку й поклала собі на рамя. Рука повисла на хвилину й опала знову. Але вже не виривався так, як досі, з її обіймів.

— Скажи мені, Джоне, чи це тобі сьогодні вперше прийшло на гадку, що я галярета? — спитала промовчавши хвилину.

Джон заперечив головою, не кажучи цього словами. Меден була з цього ніби задоволена. Поцілувала його.

— Не дивувався ж ти часто сам собі, як воно дійшло до цього, що ти одружився зі мною? Чи не було тобі дивне, що в мене неможливе було навіть насварити на нашого skleparя?

Не думав ти про це? А я власне думала. Я розважувала, як ти можеш кермувати своїм підприємством, відки в тебе стільки сили волі, що можеш відправляти своїх співробітників, бо тієї волі не бачила я в хаті. Я намагалася розлютити тебе, рознервувати, а ти рахував тільки до сто.

— Ми ж так умовилися — відповів байдуже.

— Це було саме найгірше і мене лютило, що ти дотримав тієї дурної умови, Джоне — глянула на нього швидко. — Скажи: І ти був через увесь той час, відколи ти жонатий, дійсно щасливий?

— Я? — урвав і стиснув на момент губи. — Якщо маю бути щирий — то ні. Ні!

— А чому?

Знову мовчанка.

— Менше про це!

— Але ж я хочу знати, чи з тієї самої причини, що я була нещаслива? Чи тому, що завжди було одне й те саме, вічна одноманітність, цілий час цукор, цукор, цукор й ніколи ані краплини гірких солодощів? Це була причина, Джоне? А я була нещаслива! Я завжди знала, в кожному менті, що ти робитимеш. Точно до мінути могла я сказати, коли ти вийдеш з хати, коли зателефонуєш до мене, коли повернеш у вечір. Я знала, про що говоритимеш в обід. Я знала точнісінько, що скажеж і що пічнеш. А знаєш Джоне, жінка може говорити, що хоче, щоби так було — але в дійсності — це брехня. Жінка хоче чоловіка, що в більшості був би добрий для неї, але час до часу був — не був добрий. Не можемо ж бути постійно „надлюдьми“. Це протинне нашій природі. Десять літ ти приходив точно на обід. Я навіть не могла мати тієї приємності, щоби тебе висварити, коли ти спізнишся. Я... — поглянула на нього й очі їй заяріли новою гадкою. — Джон, чи ти завважив будь-коли, як буря відсвіжує повітря? І як душно буває перед бурєю? Ми ніколи не мали змоги переконатися, як воно гарно, коли розійдуться хмари. Ми бачили завжди тільки сонце й сонце, аж врешті посліпли від нього й тепер не бачимо нічого.

Вірвала і розяснилася. В очах Керрінтона лиснуло зрозуміння. Втома з його обличчя зникла, на її місце зайшло щось інше, щось таке, чого Меден уже багато літ не бачила. Підніс поволі руки і пригорнув дружину до себе. Цілував її міцно, не відриваючись. Вантаж десятиох сірих, одноманітних літ зсувався з нього, а коли дивився на них тепер, виглядали йому на якісь рівні, пусто-монотонні долини. М'яка рука діткнула його виску і застигла на ньому.

— Ми були, як хмиз отой, Джоне.

Він підтвердив головою й поцілував її знову. Опісля нагло побіг по сходах вверх. Вона чула здивована, як шукав за чимсь в кімнатці на поверсі, відчиняв й замикав з лоскотом шуфляди і бурмотів щось. Відкашельнув. Другий раз. Голосніше. Врешті кинув у низ голосом, в якому дзвонила втіха, голосно:

— Меден, де до біса мої сорочки?

Внизу в кімнаті. Меден усміхнулася так, як сміється жінка, що боролася й перемогла. Інстинкт впевнював її, що чоловікові ходить не так про сорочку, як про змогу робити те, що через тільки літ хотів робити й не міг, бо на перешкоді цьому стояла „система“, якої тепер, на щастя, не потребував уже респектувати. Тепер їх життя спиратисьме на інші основи — кращі, простіші і природніші, поруч яких правдива любов триватиме і в соняшному сьйві невисказаного щастя і в негоді буденних непорозумінь. Меден підбігла до сходів і крикнула з блискучими очима сварливим голосом:

— Там, де були завжди, в третій шуфляді в шафці; потурбуйся й пошукай!

П'ять хвилин пізніше переходила якась людина побіля хати Керрінтонів. Мимоходом не могла вона не заглянути у вікно, крізь яке побачила в вітальні двоє людей, що сиділи перед ватраном. Сиділи, притулившись до себе головами, як двоє щасливо закоханих задивлені в палахкотливе полум'я. Людина зідхнула завидно:

— Ці мають систему! — сказала до себе й потюпала дальше. — Найщасливіше подружжя в цілому місті!..

Ярослав Курдидик.

До Нової Землі.

Відчепіть якорі й відіпхніть судна!
На широкі й борунні хвилі —
Нехай море гуде — а ви сміх на уста! —
Хай кориться ввесь світ вашій силі!..

Підтягніть паруси і за вітром на схід
Шлях за вами хай блисне, як срібний —
Перегляньте ще раз — чи залога сильна
І відкиньте усіх непотрібних!..

Тільки сильних беріть, в кого юна душа
Тільки тих, що в них очі, як з грані!..
Бо дорога важка — мільйони верстов —
І далеко від ночі до раня!..
Підтягніть паруси — і до маштів що мить!..
А мязи хай дзвонять акордом —
Кругом море гуде — а ви сміх на уста!..